

PricewaterhouseCoopers AS
Postboks 748, Sentrum
0106 OSLO

Saksbehandler: Brynjar Gilberg
Dir. tlf.: 22 93 99 01
Vår referanse: 08/6486
Deres referanse:
Arkivkode: 624.1
Dato: 18.05.2009

KREDITTILSYNETS MERKNADER VEDRØRENDE RÅDGIVNINGSOPPDRAG

1. Bakgrunn

Kredittilsynet viser til brev datert 20. mai 2008, og tilsvaer fra PricewaterhouseCoopers AS (PwC/selskapet) datert 10. juni 2008, samt foreløpige merknader datert 16. mars 2009 og PwCs tilsvaer datert 15. april 2009.

Saken gjelder et due diligence oppdrag gjennomført hos en av selskapets revisjonsklienter (selskap A) på oppdrag fra et annet selskap som ikke er en revisjonsklient (selskap B). Due diligence oppdraget ble gjennomført i forbindelse med at selskap B vurderte å øke sin eierandel i selskap A gjennom sitt datterselskap (selskap C), som like etter transaksjonen ble en revisjonsklient.

Av hensyn til sakens prinsipielle karakter, fant Kredittilsynet det nødvendig å vurdere PwCs interne retningslinjer for håndtering av konfidensiell informasjon, ivaretagelse av uavhengighet ved aksept av rådgivningsoppdrag og håndtering av interessekonflikter.

2. Kredittilsynets vurderinger

2.1. Håndtering av konfidensiell informasjon

Kredittilsynet har vurdert hvorvidt informasjonen om selskap Cs mulige oppkjøp i selskap A kan ha lekket til uvedkommende i revisjonsselskapet.

PwC har beskrevet etablerte interne retningslinjer og rutiner i selskapet for håndtering av konfidensiell informasjon. Dette innbefatter blant annet PwCs etiske retningslinjer, interne opplæring, ansattes periodiske besvarelse og signering av uavhengighetserklæringer, og at avdelingen som utfører due diligence er entydig definert samt fysisk og systemmessig adskilt fra revisjonsvirksomheten. Kredittilsynet har ingen indikasjoner på at de etablerte retningslinjene og rutinene ikke har vært etterlevd i denne aktuelle saken.

Kredittilsynet har ingen særlige merknader knyttet til selskapets interne retningslinjer og rutiner for håndtering av konfidensiell informasjon.

2.2. Ivaretagelse av uavhengighet ved aksept av rådgivningsoppdrag og revisjonsoppdrag

Kredittilsynet har vurdert selskapets dokumentasjon av identifiserte trusler mot uavhengigheten og selskapets vurdering av disse i forhold til de aktuelle revisjonsklienter ved aksept av

KREDITTILSYNET side 1 av 3

rådgivningsoppdraget. Vurderingen gjelder både i forhold til fortsettelse av det eksisterende revisjonsoppdraget for selskap A og i forhold til aksept av revisjonsoppdraget for selskap C.

Selskap A

Revisjonsselskapet har vist til egne retningslinjer og veiledninger på uavhengighetsområdet, og opplyser at det i retningslinjene vedrørende due diligence oppdrag på en revisjonsklient som en tredjepart i en transaksjon, på generell basis er identifisert to mulige trusler: (1) ”Egeninteresse-” eller ”press-” trussel som følge av at nytt morselskap kan prøve å presse revisor til å gå med på at det etterfølgende regnskap skal være i tråd med syn og konklusjoner i due diligence rapporten, og (2) ”partsrepresentant-” trussel dersom due diligence arbeidet ikke utføres objektivt, men påvirkes av ønske om å gjøre revisjonsklienten ”attraktiv” som target. Selskapet har videre beskrevet hvilke forholdsregler som er etablert på selskapsnivå. Kredittilsynet har ingen særlige merknader til de retningslinjer og rutiner som er etablert på selskapsnivå.

I forbindelse med at selskapet ble forespurt om å påta seg due diligence oppdraget på vegne av selskap B, ble ansvarlig revisor rutinemessig forespurt av due diligence teamet om det var spesielle omstendigheter som skulle tilsi at PwC ikke kunne påta seg due diligence oppdraget. Det ble konkludert med at PwC kunne påta seg oppdraget. Kredittilsynet har ikke funnet dokumentasjon for denne vurderingen, og spesielt savnes en nærmere beskrivelse av hvilke forholdsregler ansvarlig revisor og revisjonsteamet skal følge i forhold til identifiserte trusler mot uavhengigheten. Et forhold i denne forbindelse, er hvordan revisor skal forholde seg til resultatet av due diligence teamets arbeid, herunder vurderinger knyttet til eiendeler og gjeld som kan ha betydning for årsregnskap og revisjonsberetning.

Kredittilsynet har ingen særlige merknader til de risikovurderinger og forholdsregler som PwC har lagt til grunn på selskapsnivå knyttet til aksept av rådgivningsoppdraget og fortsettelse av revisjonsoppdraget.

Etter Kredittilsynets syn har ansvarlig revisor et selvstendig ansvar for å dokumentere sine vurderinger i forhold til revisjonsoppdraget i de tilfeller due diligence hos revisjonsklienten utføres av samme revisjonsselskap. Det foreligger imidlertid ingen slik dokumentert vurdering på oppdragsnivå hvor mulige trusler mot uavhengigheten er identifisert og hvor aktuelle forholdsregler er beskrevet, herunder hvordan revisor skal forholde seg til resultatet av due diligence arbeidet.

PwC anfører at selskapets rutiner for due diligence oppdrag har som utgangspunkt at revisjonsklienter av PwC som er tredjepart i en transaksjon i størst mulig utstrekning behandles på samme måte som klienter av andre revisjonsselskap. Due diligence oppdrag utføres alltid helt uavhengig av revisjonsteamet, og revisjonsteamet har ikke innsyn i resultatene av due diligence oppdraget med mindre de blir gjort kjent for revisor gjennom revisjonsklientens ledelse. PwC anfører videre at de spesielle forhold som må vurderes og dokumenteres som følge av at PwC har flere roller er vurdert mest hensiktsmessig dokumentert av due diligence teamet. Kredittilsynet merker seg at PwC er enig i at det kan være behov for å vurdere selskapets rutine på dette punktet ved at det stilles krav om at revisjonsteamet dokumenterer kommunikasjonen med due diligence teamet og revisjonsklienten i revisjonsfilen på samme måte som de ville dokumentert kommunikasjonen med en annen due diligence rådgiver.

Selskap C

Når det gjelder vurdering av uavhengighet ved aksept av selskap C som ny revisjonsklient, har PwC forklart at dette av revisjonsteamet ble vurdert som uproblematisk fordi PwC i forbindelse med due diligence arbeidet ikke deltok i forhandlinger, utførte ledelsesoppgaver eller tok beslutninger. Videre vil aksjene i selskap A bokføres til kostpris i selskap C, og kostprisen kan verdimåles fortløpende mot børskurs. Eventuelle nedskrivninger i selskap A vil reflekteres i selskap C, mens allokering av kjøpspris vil måtte utarbeides av selskapet selv eller annen revisor. Kredittilsynet har ingen særlige merknader til PwCs vurderinger av uavhengighet knyttet til aksept av revisjonsoppdrag for selskap C, utover at de ovennevnte vurderingene skulle inngått som en del av revisjonsdokumentasjonen for selskap C.

Revisjonsselskapet opplyser at ansvarlig revisor for selskap A avga sin villighetserklæring knyttet til revisjonen av selskap C, men at ansvarlig revisor likevel ikke ønsket å avgi erklæringer i forbindelse med kapitalforhøyelser i selskap C fordi prosessen med oppkjøpet i selskap A fortsatt pågikk. Erklæringene ble derfor signert av en av revisjonsselskapets øvrige ansvarlige revisorer. Av revisjonsselskapets tilsvarende fremgår det at villighetserklæringen ble avgitt 20. februar 2008, mens kapitalinnskuddet ble bekreftet 25. februar 2008. Videre fremgår det at selv om villighetserklæring var avgitt, ønsket ikke ansvarlig revisor å avgi erklæringer knyttet til kapitalforhøyelser i selskap C fordi prosessen med oppkjøpet av selskap A fortsatt pågikk.

2.3. Håndtering av interessekonflikter

Kredittilsynet har vurdert hvordan revisor har identifisert mulige interessekonflikter mellom revisjonsklienten, selskap A, og oppdragsgiver for due diligence oppdraget, selskap B (med datterselskapet, selskap B). Kredittilsynet har i den forbindelse også vurdert hvordan revisor har håndtert taushetsplikten i forhold til den eksisterende revisjonsklienten, selskap A.

Det fremkommer at ledelsen i selskap A skriftlig fritok revisor fra taushetsplikten. Ansvarlig revisor la imidlertid til grunn at due diligence teamet ikke ville bli gitt tilgang til revisors arbeidspapirer med mindre et samlet styre i selskap A ga sin godkjenning. Revisors begrunnelse var at selskap A var et børsnotert selskap, og at det var viktig å unngå asymmetrisk informasjon mellom aksjonærene. Av avtalegrunnlaget for due diligence oppdraget, som ble signert av ledelsen i selskap B på et senere tidspunkt, fremgår det likevel at due diligence teamet vil ha tilgang til revisors arbeidspapirer for selskap A, og at teamet vil kunne diskutere med ansvarlig revisor og revisjonsteamet ethvert spørsmål de måtte ha basert på utført due diligence arbeid. Revisjonsselskapet har opplyst at revisjonsteamet i løpet av prosessen fikk gjentatte forespørsler fra due diligence teamet om å gi informasjon, men at bare relativt begrenset informasjon ble gitt via selskap A. Kredittilsynet har ingen særlige merknader knyttet til PwCs vurdering av hvilken informasjon revisjonsteamet kunne gi til due diligence teamet.

Kredittilsynets syn er imidlertid at PwC som valgt revisjonsselskap for selskap A bør vurdere å påse at avtalen som ligger til grunn for due diligence oppdraget gjenspeiler de vurderingene som ansvarlig revisor har lagt til grunn knyttet til taushetsplikten som følger av revisjonsoppdraget. PwC anfører i sitt tilsvarende at selskapet i standard engasjementsbrev for due diligence oppdrag vil innarbeide en presisering av at tilgang til informasjon fra selskapets revisor forutsetter at revisor løses fra taushetsplikt. Selskapet vil på denne måten sikre lik behandling av alle due diligence klienter uavhengig av hvem som er revisor, samtidig som den uklarhet som oppstod i det nevnte tilfellet unngås.

3. Kredittilsynets oppsummering

Kredittilsynet har ingen særlige merknader til selskapets retningslinjer for vurdering av uavhengighet og interessekonflikter ved aksept av revisjonsoppdrag og rådgivningsoppdrag. Kredittilsynet har ingen indikasjoner på at de etablerte retningslinjene og rutinene ikke har vært etterlevd i denne aktuelle saken. Kredittilsynet legger til grunn at selskapet gjennomfører de rutineendringer som er omtalt i selskapets tilsvarende for å sikre at identifisering og vurderinger av trusler mot revisjonsteamets uavhengighet samt nødvendige forholdsregler dokumenteres i forhold til revisjonsoppdraget, samt at engasjementsbrev for rådgivningsoppdrag presiserer at tilgang til informasjon fra selskapets revisor forutsetter at revisor løses fra sin taushetsplikt.

For Kredittilsynet

Kjersti Elvestad
seksjonssjef

Brynjar Gilberg
spesialrådgiver

Postadresse:
Postboks 100 Bryn
0611 Oslo

Besøksadresse:
Østensjøveien 43
0667 Oslo

Telefon: 22 93 98 00
Telefaks: 22 63 02 26
Org. nr.: 840747972

post@kredittilsynet.no
www.kredittilsynet.no